

EURÓPSKA
KOMISIA

V Bruseli 30. 11. 2016
COM(2016) 950 final

**OZNÁMENIE KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU, EURÓPSKEJ RADE,
RADE, EURÓPSKEMU HOSPODÁRSKEMU A SOCIÁLNEMU VÝBORU
A VÝBORU REGIÓNOV**

Akčný plán v oblasti európskej obrany

1. Úvod

Predseda Juncker vo svojom prejave o stave Únie za rok 2016¹ zdôraznil potrebu vytvorenia Európy, ktorá chráni, posilňuje a obraňuje. Prijatie väčšej zodpovednosti za vlastnú bezpečnosť znamená, že európske štáty musia investovať do rozvoja kľúčových obranných spôsobilostí, aby boli schopné zabrániť externým hrozbám, reagovať na ne a chrániť sa pred nimi. Európska únia musí preukázať, že dokáže fungovať ako poskytovateľ vojenskej, ako aj nevojenskej bezpečnosti a uspokojiť tak požiadavky na zvýšenie solidarity v oblasti bezpečnosti a obrany². Táto priorita bola nedávno zdôraznená aj v rámci bratislavského plánu,³ Európskeho parlamentu⁴ a Rady Európskej únie⁵.

Silnejšia európska obrana si vyžaduje, aby členské štáty spoločne nadobúdali, rozvíjali a udržiavali úplné spektrum pozemných, vzdušných, vesmírnych a námorných spôsobilostí. V Globálnej stratégii pre zahraničnú a bezpečnostnú politiku Európskej únie⁶ (ďalej len „globálna stratégia“) je identifikovaných niekoľko prioritných oblastí obrannej spôsobilosti, do ktorých musí Európa investovať a začať v nich spolupracovať: spravodajstvo, sledovanie a prieskum, diaľkovo riadené letecké systémy, satelitné komunikácie a autonómny prístup k trvalému pozorovaniu vesmíru a Zeme; vojenské spôsobilosti vysokej úrovne vrátane strategických predpokladov, ako aj spôsobilostí na zabezpečenie kybernetickej a námornej bezpečnosti.

Európsky trh v oblasti obrany trpí fragmentáciou a nedostatočnou spoluprácou v oblasti priemyslu. Efektívnejšie využívanie verejných prostriedkov a silnejšiu priemyselnú základňu možno dosiahnuť posilnením jednotného trhu v oblasti obrany, znížením duplicít a zvýšením konkurencieschopnosti európskeho obranného priemyslu.

Potreba investovania do strategických spôsobilostí

Aby bola Európa schopná zabezpečiť tieto prioritné spôsobilosti, musí vytvoriť podmienky na väčšiu spoluprácu v oblasti obrany na maximalizáciu výsledkov a účinnosť výdavkov na obranu. To by malo ísť ruka v ruke so silnou, konkurencieschopnou a inovatívnou obrannou priemyselnou základňou, čo prináša úžitok vo všeobecnosti pre celé hospodárstvo: investície do sektora obrany majú značný

¹ Správa o stave Únie 2016: „Smerom k lepšej Európe – Európe, ktorá chráni, posilňuje a obraňuje“, 14. september 2016.

² Rada pre zahraničné veci 14. novembra 2016 dospela k záveru, že treba preskúmať potenciál inkluzívnej stálej štruktúrovanej spolupráce (PESCO). Predseda Juncker vyzval na túto iniciatívu vo svojich politických usmerneniach v júli 2014. Uviedol: „Ani tá najsilnejšia „mäkká moc“ nemôže byť z dlhodobého hľadiska postačujúca bez integrovania niektorých obranných kapacít. Lisabonská zmluva poskytuje členským štátom, ktoré si to želajú, možnosť združiť svoje obranné spôsobilosti vo forme stálej štruktúrovanej spolupráce.“

³ Pracovný program navrhnutý predsedom Európskej rady, predsedníctvom Rady a predsedom Komisie na zasadnutí 27 hláv štátov alebo predsedov vlád 16. septembra 2016, <http://www.consilium.europa.eu/sk/press/press-releases/2016/09/16-bratislava-declaration-and-roadmap>.

⁴ Správa Európskeho parlamentu o „európskej obrannej únii“ [2016/2052(INI)] prijatá 22. novembra 2016.

⁵ Závery Rady pre zahraničné veci, 14. 11. 2016.

⁶ Pozri: <https://europa.eu/globalstrategy/en/global-strategy-foreign-and-security-policy-european-union>.

hospodársky multiplikačný účinok v oblasti tvorby spin-off podnikov a transferu technológií do iných sektorov, ako aj vytvárania pracovných miest⁷.

V súlade s výzvou Rady⁸ prispieva tento akčný plán v oblasti európskej obrany k zabezpečeniu toho, aby európska obranná priemyselná základňa bola schopná uspokojovať súčasné aj budúce bezpečnostné potreby Európy a aby sa v tomto ohľade zvýšila strategická autonómia Únie a posilnila sa jej schopnosť spolupracovať s partnermi. Tento akčný plán úzko súvisí s vykonávacím plánom v oblasti bezpečnosti a obrany globálnej stratégie, v ktorom je stanovená nová úroveň ambícií pre Úniu a identifikované činnosti na ich splnenie, ako aj s vykonávaním spoločného vyhlásenia EÚ – NATO⁹, ktoré podpísali predseda Európskej rady, predseda Komisie a generálny tajomník NATO. Výsledkom opatrení navrhovaných v tomto akčnom pláne v oblasti európskej obrany bude silnejšia obrana Európskej únie, čo v konečnom dôsledku znamená aj posilnenie NATO.

Rada privítala vykonávací plán v oblasti bezpečnosti a obrany a vzala na vedomie aktuálne prioritné oblasti, do ktorých musí Európa adekvátne investovať a rozvíjať postupy založené na spolupráci¹⁰. Komisiu to motivovalo v podpore členských štátov pri vykonávaní určených priorit v oblasti spôsobilostí. Prostredníctvom opatrení stanovených v tomto akčnom pláne je Komisia odhodlaná poskytovať podporu v rámci celého cyklu rozvoja obranných spôsobilostí – od výskumu a vývoja až po tvorbu spôsobilosti.

Výzvy pre európsku obranu

Európa ako celok je celosvetovo na druhom mieste, pokiaľ ide o vojenské výdavky. Stále však zaostáva za USA a trpí nedostatkami v oblasti výdavkov v dôsledku duplicity, nedostatočnej interoperability a technologických nedostatkov. Okrem toho sa rozpočty na obranu v Európe za posledné roky znižovali, zatiaľ čo ostatní globálni aktéri (Čína, Rusko a Saudská Arábia) posilňujú svoje sektory obrany v bezprecedentnom rozsahu. Bez trvalých investícií do obrany európsky priemysel riskuje, že mu budú chýbať technologické schopnosti na vytvorenie ďalšej generácie dôležitých obranných spôsobilostí. To bude mať v konečnom dôsledku vplyv na strategickú autonómiu Únie a jej schopnosť pôsobiť ako poskytovateľ bezpečnosti.

Priemyselný sektor obrany nemá pre bezpečnosť v Európe význam len zo strategického hľadiska. S celkovým obratom 100 miliárd EUR ročne a počtom 1,4 milióna vysokokvalifikovaných pracovníkov priamo alebo nepriamo zamestnaných v Európe¹¹ značne prispieva aj do európskeho hospodárstva.

Obranný priemysel je závislý od spustenia programov na rozvoj spôsobilosti štátmi a všeobecne od úrovne verejných výdavkov a investícií do obrany. Štáty sú konečnými

⁷ Odhaduje sa, že každé euro investované do obrany generuje výnos vo výške 1,6, najmä prostredníctvom pracovných miest vyžadujúcich vysokú úroveň zručností, výskumu a technológií, ako aj vývozu [pozri Europe Economics, „The Economic Case for Investing in Europe's Defence Industry“ (Hospodársky argument na investovanie do obranného priemyslu Európy), 2013].

⁸ Závery Rady pre zahraničné veci, 17. 10. 2016.

⁹ Podpísané vo Varšave v júli 2016.

¹⁰ V nadväznosti na priority obrannej spôsobilosti, ktoré Európska rada privítala v roku 2013, a priority uvedené v pláne rozvoja spôsobilostí z roku 2014 a v globálnej stratégii EÚ; závery Rady pre zahraničné veci, 14. 11. 2016.

¹¹ Údaje Európskej asociácie leteckého a obranného priemyslu (ASD).

zákazníkmi pre obranné vybavenie, špecifikujú požiadavky a fungujú ako verejní obstarávatelia, regulačné orgány a často aj ako podporovatelia vývozu. Okrem toho vývoj obranných systémov prebieha v dlhom časovom horizonte a nesie so sebou značné riziká, pretože operačné potreby sa môžu počas vývoja produktu zmeniť. Znamená to, že spoločnosti pôsobiace v oblasti obrany nebudú investovať do vojenských technológií, ak sa verejné orgány nezaviažu k ich kúpe.

Mnohé členské štáty znížili v posledných rokoch svoje rozpočty na obranu. V rokoch 2005 až 2015 sa výdavky EÚ 27¹² na obranu znížili o takmer 11 % a dosiahli celkovú sumu 200 miliárd EUR. Podiel výdavkov na obranu na HDP v roku 2015 takisto klesol na najnižšiu zaznamenanú úroveň 1,4 %. V reálnych číslach sa rozpočty na obranu v rámci EÚ v uplynulom desaťročí znižovali o 2 miliardy EUR ročne¹³. V súčasnosti len 4 z 28 členských štátov spĺňajú cieľ NATO v oblasti výdavkov, ktorým je úroveň 2 % HDP, stanovený na samite vo Walese v roku 2014: Estónsko, Grécko, Poľsko a Spojené kráľovstvo.

Pre porovnanie, USA v roku 2015 investovali viac ako dvojnásobok celkových výdavkov členských štátov EÚ na obranu. Čína zvýšila za uplynulé desaťročie svoj rozpočet na obranu o 150 %. V roku 2015 investovalo Rusko do obrany 5,4 % svojho HDP¹⁴.

Napriek náznakom opačného trendu v posledných dvoch rokoch majú pretrvávajúce nedostatočné investície vplyv na európsky obranný priemysel, a to od hlavných dodávateľov až po subdodávateľov. Prevláda všeobecný nedostatok príležitostí v oblasti nových dôležitých projektov obranného priemyslu vrátane nedostatku európskych programov spolupráce¹⁵.

Trend znižujúcich sa rozpočtov na obranu zhoršuje skutočnosť, že tieto rozpočty sa používajú neefektívne. Fragmentácia európskych trhov spôsobuje zbytočnú duplicitu spôsobilostí, organizácií a výdavkov¹⁶. Väčšina výdavkov na obranu je vynaložených prostredníctvom verejného obstarávania, zatiaľ čo podiel spoločného obstarávania vybavenia predstavoval len 22 % z celkového obstarávania vybavenia v roku 2014¹⁷.

Konkurencia na úrovni EÚ a zvýšená spolupráca, ktoré sú dvomi prostriedkami na zlepšenie účinnosti a inovatívnej kapacity európskej obrannej priemyselnej základne, sú stále obmedzené. Zníženie rozpočtov na obranu v rámci Európy nevedlo k intenzívnejšej spolupráci, skôr naopak. V súčasnosti existuje menej programov spolupráce ako pred 20 rokmi.

Pridaná hodnota Európskej únie

Rozhodnutie zachovať investície do obrany a iniciovať programy na rozvoj spôsobilostí je aj naďalej výsadou a zodpovednosťou členských štátov. Mobilizácia nástrojov a politík

¹² Členské štáty zúčastnené v EDA.

¹³ EDA, údaje o obrane za rok 2014 a 2015 – 7. 6. 2016. Ostatné údaje v tomto odseku pochádzajú z tohto zdroja.

¹⁴ Databáza vojenských výdavkov SIPRI 2014, vojenská databáza 2015, Medzinárodný inštitút bezpečnostných štúdií.

¹⁵ Správa skupiny osobností o európskom obrannom výskume (GoP), Inštitút Európskej únie pre bezpečnostné štúdie, február 2016.

¹⁶ V EÚ napríklad existuje 154 typov zbraňových systémov v porovnaní s 27 systémami v USA. Údaje o obrane EÚ a USA za rok 2011, Európska obranná agentúra.

¹⁷ Pre členské štáty EDA. Pozri údaje o obrane EDA za rok 2014 a 2015 – 7. 6. 2016.

EÚ v rámci obmedzení stanovených zmluvami nesmie byť náhradou nízkej úrovne investícií členských štátov do obrany. Komisia je však odhodlaná dopĺňať, využívať a konsolidovať snahy o spoluprácu členských štátov pri rozvoji obranných spôsobilostí s cieľom reagovať na bezpečnostné výzvy a zároveň podporovať európsky obranný priemysel¹⁸.

Konkrétne môžu politiky a nástroje Únie poskytnúť pridanú hodnotu prostredníctvom: i) zlepšenia konkurencieschopnosti a fungovania obranného priemyslu na jednotnom trhu; ii) ďalšej stimulácie spolupráce v oblasti obrany prostredníctvom pozitívnych stimulov a zamerania sa na projekty, ktoré členské štáty nie sú schopné realizovať; iii) zníženia nepotrebných duplicit, vďaka čomu sa podporí efektívnejšie využívanie verejných prostriedkov v čase rozpočtových obmedzení.

Komisia už vytvorila stratégie na podporu konkurencieschopnosti európskeho obranného priemyslu a vytvorenie integrovanejšieho trhu v oblasti obrany v Európe. Prijatie dvoch smerníc týkajúcich sa obrany v roku 2009¹⁹ prispelo k postupnému vytvoreniu európskeho trhu v oblasti obrany. V roku 2013 bol predstavený súbor opatrení na otvorenie trhu a podporu priemyslu: Komisia určila zoznam činností²⁰ na ďalšie posilnenie jednotného trhu v oblasti obrany a vytvorenie konkurencieschopnejšieho obranného priemyslu.

Komisia po prvýkrát predkladá akčný plán v oblasti európskej obrany, ktorý sa zameriava na potreby v oblasti spôsobilosti a podporu európskeho obranného priemyslu. Tento akčný plán má tri hlavné piliere, ktoré sa vzťahujú na rôzne no vzájomne sa dopĺňajúce potreby v rámci cyklu rozvoja spôsobilostí so zameraním na technológie a produkty:

- zriadenie európskeho obranného fondu,
- podpora investícií v rámci dodávateľského reťazca v oblasti obrany a
- posilnenie jednotného trhu v oblasti obrany.

Okrem toho Komisia zabezpečí civilné/vojenské synergie v rámci politík EÚ vždy, keď to bude vhodné.

V mnohých oblastiach, ktorých sa to týka, budú iniciatívy ohlásené v tomto akčnom pláne využívať prácu Európskej obrannej agentúry (EDA), najmä čo sa týka plánu

¹⁸ Európsky parlament vo svojej štúdii „Náklady v prípade nekonania na úrovni Európy v spoločnej bezpečnostnej a obrannej politike“ (The Cost of Non-Europe in Common Security and Defence Policy) z roku 2013 uvádza, že „náklady súvisiace s nekonaním na úrovni Európy v oblasti obrany sa pohybujú v rozmedzí od hornej hranice 130 miliárd EUR po minimálne 26 miliárd EUR pri konzervatívnejšom výpočte“. Je dôležité poznamenať, že suma 26 miliárd EUR ročne zodpovedá súčtu rozpočtov na obranu 15 členských štátov EÚ (Belgicko, Bulharsko, Chorvátsko, Česká republika, Dánsko, Estónsko, Grécko, Maďarsko, Lotyšsko, Litva, Luxembursko, Portugalsko, Rumunsko, Slovensko a Slovinsko).

¹⁹ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2009/43/ES o zjednodušení podmienok pre transfery výrobkov obranného priemyslu v rámci Spoločenstva, Ú. v. EÚ L 146, 10.6.2009, s. 1; smernica Európskeho parlamentu a Rady 2009/81/ES o koordinácii postupov pre zadávanie určitých zákaziek na práce, zákaziek na dodávku tovaru a zákaziek na služby verejnými obstarávateľmi alebo obstarávateľmi v oblastiach obrany a bezpečnosti, Ú. v. EÚ L 216, 20.8.2009, s. 76.

²⁰ Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov „Smerom ku konkurencieschopnejšiemu a efektívnejšiemu odvetviu obrany a bezpečnosti“, COM(2013) 542 final.

rozvoja spôsobilostí,²¹ priorít výskumu a technológií a kľúčových strategických činností²².

2. Zriadenie európskeho obranného fondu

Predseda Juncker vyzval vo svojom prejave o stave Únie zo 14. septembra 2016 na vytvorenie európskeho obranného fondu. Tento fond by sa skladal z dvoch osobitných finančných štruktúr (okien), ktoré sa navzájom dopĺňajú a boli by zavedené postupne:

i) „**Okno výskumu**“ na financovanie spolupráce na výskumných projektoch v oblasti obrany na úrovni EÚ. Vzniklo by spustením prípravnej akcie a malo by vyústiť do osobitného programu EÚ v rámci viacročného finančného rámca EÚ po roku 2020²³.

ii) „**Okno spôsobilostí**“ na podporu spoločného rozvoja obranných spôsobilostí²⁴, ktoré spoločne odsúhlasili členské štáty. Financovanie by prebiehalo prostredníctvom zoskupovania národných príspevkov a bolo by podporované z rozpočtu EÚ, ak by to bolo možné.

„Okno výskumu“ a „okno spôsobilostí“ sa budú navzájom dopĺňať, budú však samostatné z hľadiska právnej povahy a zdrojov financovania.

„Okná“ bude dopĺňať koordinačný mechanizmus vo forme **koordinačnej rady**, v ktorej bude zastúpená Komisia, vysoká predstaviteľka, členské štáty, Európska obranná agentúra, ako aj príslušné priemyselné odvetvie.

Hlavnou úlohou koordinačnej rady bude zaistiť konzistentnosť medzi „oknami“ výskumu a spôsobilosti na účel lepšej podpory rozvoja spôsobilostí, ktoré odsúhlasili členské štáty. Tieto spôsobilosti sú určené v zmysle samostatných postupov vrátane postupov Európskej obrannej agentúry a koordinovaného výročného preskúmania v oblasti obrany riadeného členskými štátmi, ktoré má v súlade so závermi Rady predložiť vysoká predstaviteľka.

²¹ Pozri EDA na webovom sídle: <https://www.eda.europa.eu/what-we-do/eda-priorities/capability-development-plan>

²² T. j. technológie, znalosti a kapacity priemyselnej výroby.

²³ Vzťah k programu viacročného výskumného rámca stanoveného v článku 182 ZFEÚ bude určený ako súčasť nového viacročného finančného rámca.

²⁴ Na účely tohto akčného plánu sa pojmom obranné spôsobilosti označujú vojenské prostriedky vrátane potrebného materiálového vybavenia a technológií pokrývajúcich všetky relevantné odvetvia. Nezahŕňa obranné operácie ani žiadne iné prvky potrebné na spravovanie obranných spôsobilostí, ako sú výcvik, personál a logistika.

Graf 1. Smerom k európskemu obrannému fondu

„Okno výskumu“: financovanie výskumu obranných technológií a produktov

Výskum inovatívnych technológií, produktov a služieb v oblasti obrany je nevyhnutný na zabezpečenie dlhodobej konkurencieschopnosti sektora obrany a v konečnom dôsledku aj strategickej autonómie Európy. Výdavky na výskum a technológie v oblasti obrany však trpia v dôsledku značných škrtov v štátnych rozpočtoch²⁵. V rokoch 2006 až 2013 sa výdavky na výskum a technológie v oblasti obrany znížili v 27 členských štátoch zúčastnených v EDA o 27 %²⁶. V roku 2014 boli výdavky EÚ 27 na výskum a technológie vo výške približne 2 miliárd EUR. Nedošlo ku kompenzácii vo forme väčšej spolupráce: za rovnaké časové obdobie sa spolupráca na výskume a technológiách v oblasti obrany znížila o viac ako 30 %.

V období rokov 2006 – 2011 vynakladali USA priemerne 9 miliárd EUR ročne na výskum a technológie v oblasti obrany a priemerne 54,6 miliardy EUR ročne na výskum a vývoj v oblasti obrany. Úsilie USA bude pokračovať a dokonca sa zvyšovať ako dôsledok 3. kompenzačnej stratégie. V rokoch 2012 až 2015 sa objem prostriedkov na výskum a vývoj v oblasti obrany v Rusku zdvojnásobil, zatiaľ čo Čína podľa dostupných údajov takisto zvyšuje svoje investície do výskumu a vývoja.

Na vnútroštátnej úrovni aj na úrovni EÚ je potrebné zvýšiť investície do výskumu v oblasti obrany na posilnenie vedeckej a technologickej základne EÚ, pokiaľ ide

²⁵ Výdavky na výskum a vývoj v oblasti obrany pokrývajú všetky projekty výskumu a vývoja až do bodu, keď sa začnú uplatňovať výdavky na výrobu zariadení. Výskum a vývoj zahŕňa výskum a technológie. Pozri definíciu na webovom sídle: <https://www.eda.europa.eu/info-hub/defence-data-portal/definitions>

²⁶ Štúdia Európskeho parlamentu, „Budúcnosť výskumu EÚ v oblasti obrany“ (The Future of EU defence research), 2016. Ostatné údaje v tomto odseku pochádzajú z tohto zdroja.

o obranné technológie, produkty a služby. Komisia je preto pripravená mobilizovať finančné prostriedky EÚ na podporu výskumu v oblasti obrany na úrovni EÚ. Takéto finančné prostriedky však musia dopĺňať a podnecovať úsilie štátov, a nie ich duplikovať alebo nahrádzať.

Komisia plánuje začať realizovať prípravnú akciu týkajúcu sa výskumu v oblasti obrany v roku 2017 v súlade s výzvou Európskej rady, pričom rozpočet na obdobie rokov 2017 – 2019 bude 90 miliónov EUR²⁷. Pôjde o prvý krok, ohraničený časovo aj rozpočtom, ktorý bude slúžiť na otestovanie pridanej hodnoty rozpočtu EÚ podporujúceho výskum v oblasti obrany. Komisia zváži dohodu o delegovaní s EDA, ktorá by sa týkala určitých úloh súvisiacich s vykonávaním prípravnej akcie. Témy výskumu budú stanovené v pracovnom programe v súlade s komitologickými postupmi.

Ak členské štáty odsúhlasia tento akčný plán, prípravná akcia vydláždí cestu tomu, aby sa „okno výskumu“ stalo európskym programom výskumu v oblasti obrany v rámci ďalšieho viacročného finančného rámca po roku 2020. Tento program by mal mať dôveryhodný rozsah. Vzhľadom na dôležitosť investícií do výskumu v oblasti obrany, veľkosť existujúcich štátnych rozpočtov na výskum v oblasti obrany a vysoké náklady na vývoj špičkových obranných technológií by si takéto „okno“ mohlo podľa odhadu vyžadovať ročný rozpočet vo výške 500 miliónov EUR, aby malo výrazný vplyv v súlade so závermi skupiny osobností týkajúcimi sa európskeho výskumu v oblasti obrany,²⁸ ako aj s aktuálnou správou Európskeho parlamentu o tejto problematike²⁹. S takouto sumou by sa EÚ dostala medzi 4 najväčších investorov do výskumu v oblasti obrany a technológií v Európe.

Program by sa mal zameriavať na obmedzené množstvo kľúčových výskumných projektov súvisiacich s prioritami obrannej spôsobilosti odsúhlasenými členskými štátmi. Zabezpečí sa tým nákladovo efektívne priradenie zdrojov, zabráni sa nepotrebnéj duplicite a využijú sa úspory z rozsahu³⁰. Výskum financovaný EÚ by sa mal sústrediť na kritické obranné technológie, ako aj na inovatívne technológie založené na excelentnosti.

Riadenie programu sa bude riadiť rozpočtovými pravidlami EÚ a v jeho rámci by sa mali zohľadniť osobitosti sektora obrany. Preskúma sa niekoľko možností na vytvorenie dialógu medzi Komisiou, členskými štátmi a priemyslom o vykonávaní budúceho „okna“, napríklad prostredníctvom technologických platforiem. V tomto dialógu bude možno profitovať z činností EDA v oblastiach výskumu a technológií a priorit spôsobilostí, ako aj kľúčových strategických činností. Ako uviedla skupina osobností,³¹ programový výbor by mal pozostávať zo zástupcov členských štátov, pracovať pomocou

²⁷ Závety Európskej rady z 19./20. decembra 2013, EUCO 217/13.

²⁸ Pozri: <http://www.iss.europa.eu/publications/detail/article/report-of-the-group-of-personalities-on-the-preparatory-action-for-csdp-related-research>

²⁹ Pozri správu Európskeho parlamentu o „európskej obrannej únii [2016/2052(INI)]“ prijatú 22. novembra 2016, v ktorej sa uvádza, že „európsky program výskumu v oblasti obrany bude v tom období potrebovať rozpočet v celkovej výške aspoň 500 miliónov EUR ročne, aby bol dôveryhodný a mal výrazný vplyv“.

³⁰ Výskum financovaný EÚ by mohol napríklad podporovať technológie na vývoj diaľkovo riadených leteckých systémov (ako sú dróny) v Európe, ako aj technológie na podporu monitorovania a bezpečnosti hraníc EÚ vrátane zlepšovania ochrany hraníc a námornej bezpečnosti (vrátane námorných a leteckých podporných prostriedkov na potrebné námorné a letecké bezpečnostné operácie).

³¹ <http://www.iss.europa.eu/publications/detail/article/report-of-the-group-of-personalities-on-the-preparatory-action-for-csdp-related-research/>

„komitologického postupu“ a vyhodnocovať pridanú hodnotu EÚ projektov, najmä preto, že koncovými používateľmi v sektore obrany sú členské štáty.

Financovanie by bolo poskytované najmä formou grantov, preskúma sa však aj možnosť využitia obstarávania vo fáze pred komerčným využitím³² v osobitnom prípade výskumu v oblasti obrany. V prípade takýchto projektov sa vyžaduje účasť výskumných inštitútov a spoločností z niekoľkých členských štátov a podpora účasti MSP vrátane tých, ktoré pracujú na inovácii dvojakého použitia. Treba stanoviť osobitné pravidlá práv duševného vlastníctva (PDV) a brať pritom do úvahy skúsenosti z prípravnej akcie.

Obranné technológie vyvinuté v rámci prípravnej akcie a budúceho programu môžu slúžiť aj potrebám civilného obyvateľstva. Treba podporovať synergie na oživenie inovácií pre širšie civilné hospodárstvo, ako sú technológie kybernetickej obrany, a zároveň zabráňovať akýmkoľvek duplicitám. Naopak, civilný výskum by sa mohol použiť aj na podporu obranného priemyslu. Program Horizont 2020³³ možno využiť na oživenie základného výskumu a inovácií, najmä prostredníctvom podpory účinku vzájomného obohacovania. Komisia v roku 2017 spojí obranný priemysel a civilné inovatívne odvetvia využívajúce financovanie v rámci programu Horizont 2020 s cieľom podporiť účinky presahovania týkajúce sa potenciálne prevratných technológií a nových procesov do obranného priemyslu.

„Okno spôsobilostí“: financovanie spoločného rozvoja obranných spôsobilostí

Okrem dôležitosti rozvoja európskej spolupráce na výskume v oblasti obrany je potrebné ísť ešte ďalej a zabezpečiť podporu celého cyklu rozvoja obranných spôsobilostí. Napriek jednoznačným hospodárskym a ďalším výhodám spolupráce členské štáty aj naďalej čelia závažným prekážkam, ktoré komplikujú rozvoj programov spolupráce.

V dôsledku nedostatočnej spolupráce a spoločného plánovania spôsobilostí na úrovni EÚ sa znižuje účinnosť verejných výdavkov a investícií členských štátov a zároveň vznikajú nepotrebné duplicity. Navyše nedostatočná synchronizácia jednotlivých rozpočtových príspevkov spôsobuje značné oneskorenie spustenia a realizácie programov spolupráce. V konečnom dôsledku môžu byť zvyšujúce sa náklady na komplexné obranné spôsobilosti pre samostatne investujúce členské štáty odrádzajúce. Preto by zoskupovanie vnútroštátnych zdrojov na spôsobilosti viedlo k rozpočtovým úsporám a maximalizácii pomeru kvality a ceny investícií do obrany.

Cieľom „okna spôsobilostí“ fondu by bolo riešenie týchto prekážok. Zabezpečilo by spoločné financovanie vývoja a obstarávania strategických priorít spôsobilostí. Tieto by spoločne odsúhlasili členské štáty a mohli by zahŕňať priority dvojakého použitia, ktoré sú relevantné na vykonávanie politík EÚ³⁴. Toto „okno“ by sa zameriavalo na fázy nasledujúce po fázach výskumu a technológií vrátane prototypov, ako aj vývoja a obstarávania produktov a technológií.

³² Obstarávanie vo fáze pred komerčným využitím (PCP) je spôsob obstarávania služieb výskumu a vývoja, ktorý verejným obstarávateľom umožňuje zdieľať riziká a výhody navrhovania, vytvárania prototypov a testovania obmedzeného množstva nových produktov a služieb s dodávateľmi.

³³ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1291/2013 z 11. decembra 2013, ktorým sa zriaďuje program Horizont 2020 – rámcový program pre výskum a inováciu (2014 – 2020) a zrušuje rozhodnutie č. 1982/2006/ES, Ú. v. EÚ L 347 z 20.12.2013, s. 104.

³⁴ Ide napríklad o dróny, ktoré by sa mohli používať na zabezpečenie hraničného dozoru.

V súlade s počiatočným odhadom by cieľom mohla byť referenčná suma 5 miliárd EUR ročne. To by zodpovedalo 2,5 % celkových vnútroštátnych výdavkov na obranu v rámci EÚ a 14 % vnútroštátnych výdavkov na obranné spôsobilosti. Zároveň by to umožnilo priblížiť sa cieľu, na ktorom sa dohodli členské štáty EDA, vynakladať 35 % svojich výdavkov na vybavenie v rámci projektov spolupráce³⁵. Táto referencia by sa mala ďalej spresniť podľa predbežnej analýzy vykonanej spoločne s členskými štátmi.

Konkrétne prvky tohto „okna spôsobilosti“ bude potrebné ďalej rozpracovať v úzkej spolupráci s členskými štátmi, vysokou predstaviteľkou, ktorá je aj riaditeľkou Európskej obrannej agentúry, a ďalšími príslušnými zainteresovanými stranami. Vykoná sa to v súlade so zmluvami a existujúcimi mandátmi a tak, aby sa maximalizovali synergie a predišlo duplicitám. Zohľadní sa pritom najmä práca vysokej predstaviteľky zameraná na preskúmanie možnosti stálej štruktúrovanej spolupráce v zmysle mandátu udeleného Radou. Určovanie priorít a vlastníctvo spôsobilostí by jednoznačne naďalej ostalo na strane členských štátov, ktoré by tieto spôsobilosti aj vykonávali. Očakáva sa, že časom sa spolupráca bude rozvíjať.

„Okno spôsobilosti“ by mohlo mať dve úrovne:

- Prvú úroveň, otvorenú pre všetky členské štáty, by tvorila **„zastrešujúca štruktúra“**. Stanovil by sa v nej spoločný rámec podpory členských štátov a poskytla by sa prevádzková funkcia back-office na rozvoj konkrétnych projektov prostredníctvom spoločných pravidiel a príslušných právnych a finančných nástrojov na prevádzkovanie projektov. Mohla by tiež pomôcť s riešením rozpočtových požiadaviek členských štátov a prekonaním nedostatočnej synchronizácie vnútroštátnych rozpočtových cyklov.
- Druhú úroveň by tvorili **konkrétne projekty na rozvoj spoločných spôsobilostí** na základe dobrovoľnej účasti členských štátov. Finančné a prevádzkové rozhodovanie týkajúce sa konkrétnych projektov a súvisiacich spôsobov financovania by mali na starosti členské štáty zúčastňujúce sa na jednotlivých projektoch v súlade s pravidlami stanovenými na úrovni zastrešujúcej štruktúry. V rozličných jednotlivých projektoch môžu byť zapojené rozličné skupiny členských štátov.

Rozvoj spoločných spôsobilostí by bol financovaný prostredníctvom zoskupenia príspevkov členských štátov, ktoré sa rozhodli zúčastniť. Tým sa zabezpečí priebežné trvalé spoločné financovanie. Každý príspevok by patril jednotlivému projektu, ktorý by bol stanovený *ex ante* zúčastnenými členskými štátmi. Vďaka tomu by boli projekty finančne nezávislé a obmedzené s ohľadom na čas aj rozsah, čím by sa vylúčila akákoľvek forma finančných krížových záväzkov medzi projektmi.

³⁵ V období rokov 2010 – 2014 vynaložili členské štáty EDA priemerne 19,6 % svojich celkových výdavkov na vybavenie v rámci projektov spolupráce, čo predstavuje 7,56 miliardy EUR ročne. Je to o 5,84 miliardy EUR ročne menej ako dohodnutý cieľ.

V prípade potreby a dosiahnutia príslušnej dohody možno použiť „zastrešujúcu štruktúru“ a/alebo jednotlivé projekty na vydanie dlhových nástrojov súvisiacich s projektom. Takéto nástroje by mohli byť kryté buď osobitnými platbami členských štátov na jednotlivé projekty, alebo prostredníctvom dodatočných záruk/splateného kapitálu buď na úrovni jednotlivého projektu, alebo na úrovni zastrešujúcej štruktúry. V druhom prípade by zastrešujúca štruktúra mohla disponovať vlastnou kapitálovou základňou³⁶.

Národné kapitálové príspevky do „okna spôsobilosti“ budú v rámci Paktu stability a rastu považované za jednorazové opatrenia, čo znamená, že budú odčítané od štrukturálneho fiškálneho úsilia, ktoré sa očakáva od členských štátov. Rovnakým spôsobom sa bude zaobchádzať aj so zárukami, pokiaľ budú mať vplyv na deficit a/alebo dlh³⁷.

Komisia je pripravená preskúmať všetky možnosti financovania „okna spôsobilosti“ z rozpočtu EÚ v súlade so zmluvami. Takýto príspevok by sa mohol poskytnúť najmä na technologický vývoj a propagáciu projektov vrátane prototypov. Komisia bude zvažovať aj možnosť podpory štúdií uskutočniteľnosti a testovacích zariadení. Rozpočet EÚ by mohol podporovať aj produkty a technológie s dvojakým použitím. Administratívne výdavky tohto „okna“ by sa mohli hradiť z rozpočtu Únie.

Komisia je pripravená podporiť toto „okno“ svojimi finančnými a technickými znalosťami³⁸. Skúsenosti členských štátov a prebiehajúce práce v kontexte EDA na vytvorenie nástroja na spoluprácu by mali byť takisto zohľadnené.

V nadväznosti na prejav predsedu Junckera o stave Únie a vzhľadom na ďalšie diskusie s inštitúciami EÚ je potrebné zriadiť európsky obranný fond. Komisia navrhuje tento postup.

V prípade „okna výskumu“:

- *Po schválení rozpočtu EÚ na rok 2017 Európskym parlamentom a Radou spustí Komisia v roku 2017 prípravnú akciu s navrhovaným rozpočtom 25 miliónov EUR v prvom roku a celkovým očakávaným rozpočtom 90 miliónov EUR v priebehu troch rokov.*
- *Ak členské štáty odsúhlasia tento akčný plán, Komisia v rámci viacročného finančného rámca po roku 2020 navrhne osobitný program výskumu v oblasti obrany s odhadovanou sumou 500 miliónov EUR ročne.*

V prípade „okna spôsobilosti“:

- *Komisia bude úzko spolupracovať s členskými štátmi a vysokou predstaviteľkou, a to aj v jej pozícii riaditeľky EDA, pri ďalšom rozvoji metód a riadenia okna spôsobilosti s cieľom podporovať spoločný rozvoj osobitných projektov spôsobilosti členských štátov.*

³⁶ Účel permanentnej kapitálovej štruktúry by mohol byť dvojitý: zlepšenie úverovej bonity okna a zjednodušenie zastupiteľnosti jednotlivých emisií dlhopisov.

³⁷ Ako sa napríklad objasňuje v súvislosti s Európskym fondom pre strategické investície v oznámení Komisie COM(2015) 12 z 13. januára 2015 „Optimálne využívanie flexibility v rámci existujúcich pravidiel Paktu stability a rastu“.

³⁸ V súlade s rozsudkom vo veci Pringle [rozsudok Súdneho dvora vo veci C-370/12 (Pringle) z 27. novembra 2012].

- *Toto okno by malo byť schopné mobilizovať rádovo 5 miliárd EUR ročne. Prvé kroky by sa mali podniknúť v roku 2017. Komisia v roku 2017 bezodkladne vypracuje štúdiu na stanovenie rozsahu na spresnenie tohto odhadu. Na základe ďalších diskusií s ostatnými inštitúciami je Komisia pripravená uľahčiť rozvoj „okna spôsobilosti“. Komisia preskúma všetky možnosti financovania „okna spôsobilosti“ z rozpočtu EÚ v súlade so zmluvami. Je takisto pripravená podporiť ho svojimi finančnými a technickými znalosťami.*

3. Podpora investícií v rámci dodávateľského reťazca v oblasti obrany

Európsky obranný fond bude predstavovať dôležitý krok na podporu konkurencieschopnosti európskeho obranného priemyslu. Sú však potrebné ďalšie činnosti na zabezpečenie toho, aby bola obranná priemyselná základňa naďalej inovatívna a konkurencieschopná a v konečnom dôsledku schopná spĺňať potreby Európy v oblasti spôsobilosti. Špeciálnu pozornosť treba venovať aj propagácii prístupu k financovaniu pre MSP a netradičných dodávateľov a podpore investícií v rámci dodávateľských reťazcov v oblasti obrany.

Prístup k financovaniu pre MSP a investície do sektora obrany

MSP a stredne veľké podniky sú v mnohých členských štátoch základom sektora obrany a stredobodom európskej obrannej priemyselnej základne a hodnotového reťazca. Európske MSP a dcérske spoločnosti hlavných výrobcov v oblasti obrany (hlavní dodávatelia a subdodávatelia) často ponúkajú tovar alebo služby s dvojakým použitím v rámci množstva odvetví³⁹.

Zároveň sú aj najzraniteľnejšou časťou dodávateľského reťazca v oblasti obrany s ohľadom na prístup k novému kapitálu potrebnému na nové investície. Inovácie a najprevratnejšie technologické zmeny prebiehajú mimo veľkých skupín, v rámci prostredia začínajúcich podnikov⁴⁰ a MSP. Nemajú prístup k potrebnému financovaniu na ďalšiu expanziu, čo im v konečnom dôsledku bráni v úspešnej integrácii do dodávateľských reťazcov v oblasti obrany. Finančné inštitúcie sa často rozhodnú nepodporiť spoločnosti v sektore obrany z dôvodu súvisiacich rizík.

V medziach zmlúv a rozhodujúcich orgánov Európskej investičnej banky (EIB) môže skupina EIB poskytovať pôžičky, záruky a kapitál na rozšírenie súčasných činností s dvojakým použitím, na základe čoho by vznikli nové príležitosti pre určité časti dodávateľského reťazca v oblasti obrany, najmä pre MSP a spoločnosti so strednou kapitalizáciou. Mohlo by to mať aj pozitívne účinky presahovania na národných finančných sprostredkovateľov a rozvojové banky. Množstvo finančných nástrojov EÚ, ktoré sú založené na pôžičkách EIB, napríklad Európsky fond pre strategické investície⁴¹ (EFSI) alebo Program pre konkurencieschopnosť podnikov a MSP (COSME), by mohli byť nápomocné v prípade činností s dvojakým použitím týkajúcich sa obrany. EFSI by mohol zaručiť operácie financovania a investícií EIB alebo EIF na podporu cieľov stanovených v nariadení o EFSI vrátane projektov súvisiacich so sektorom obrany.

³⁹ Napr. energetika, telekomunikácie a IKT, automobily, suroviny, chemické výrobky, letectvo a vesmír.

⁴⁰ Inovatívne civilné technológie by mohli mať priamy vplyv na vojenský sektor (napr. analýza „Big data“).

⁴¹ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2015/1017 z 25. júna 2015 o Európskom fonde pre strategické investície, Európskom centre investičného poradenstva a Európskom portáli investičných projektov a o zmene nariadení (EÚ) č. 1291/2013 a (EÚ) č. 1316/2013 – Európsky fond pre strategické investície, Ú. v. EÚ L 169, 1.7.2015, s. 1.

Ďalšia úprava kritérií poskytovania úverov⁴² v rámci skupiny EIB pre sektor obrany, v medziach zmlúv⁴³ a s výhradou prijatia potrebných rozhodnutí príslušnými orgánmi EIB, by bola prospešná pre členské štáty, v ktorých tvoria obranný priemysel najmä MSP.

Komisia bude v rámci rozhodovacích orgánov EIB podporovať úpravu kritérií poskytovania úverov EIB sektoru obrany v medziach zmlúv. Komisia vyzýva členské štáty, aby podporili tento proces.

Posilňovanie podpory fondov EÚ pre investície do obrany

Členské štáty môžu používať európske štrukturálne a investičné fondy (EŠIF) v sektore obrany, pokiaľ prispievajú k cieľom fondu, na účely i) spolufinancovania projektov produktívnych investícií a ii) podporu modernizácie dodávateľských reťazcov v oblasti obrany. Obranný priemysel môže prispieť k cieľom stanoveným v rámci EŠIF, napríklad k podpore rozvoja regionálnych ekonomík, a pôsobiť ako násobiteľ vysokých investícií v oblasti znalostí, pracovných miest, technologického a hospodárskeho rozvoja.

Investície v oblasti obrany prispievajúce k regionálnemu rozvoju môžu v zmysle článku 174 ZFEÚ získať regionálnu pomoc. Európsky fond regionálneho rozvoja (EFRR) môže financovať obranné činnosti a činnosti s dvojakým použitím v rámci výskumu a inovácií ako súčasť národnej alebo regionálnej stratégie pre inteligentnú špecializáciu. Komisia vyzýva miestne a regionálne riadiace orgány, ktoré určujú výzvy na investície a výberové postupy investičných projektov, aby podporovali MSP a stredne veľké podniky, ktoré sú tiež aktívne v rámci dodávateľských reťazcov v oblasti obrany.

Komisia bude podporovať spolufinancovanie projektov produktívnych investícií a modernizácie dodávateľských reťazcov v sektore obrany prostredníctvom európskych štrukturálnych a investičných fondov za predpokladu, že investície posilnia hospodársku, sociálnu a územnú súdržnosť. Komisia bude v spolupráci s členskými štátmi naďalej podporovať takéto možnosti financovania.

Podpora rozvoja regionálnych zoskupení excelentnosti

Regionálne zoskupenia špecializované na osobitné odvetvia (nazývané aj zoskupenia excelentnosti) umožňujú veľkým spoločnostiam, MSP a výskumným centrom pracovať v tesnej geografickej blízkosti na účely zvýšenia spolupráce v rámci výskumu a vývoja a špecializácie v konkrétnej technologickej oblasti (napr. letecké motory). Zatiaľ čo rozhodnutie prioritizovať regionálne zoskupenia majú v rukách miestni a regionálni politickí činitelia, financovanie EÚ (vrátane financovania prostredníctvom EIB) by mohlo viesť k úspešným projektom demonštrácie technológií a rozvoju priemyselných a vedeckých partnerstiev medzi spoločnosťami a výskumnými centrami⁴⁴.

Okrem toho Komisia spustila európsku sieť regiónov pôsobiacich v odvetví obrany⁴⁵ na podporu regiónov EÚ s dôležitými relevantnými priemyselnými a výskumnými aktivitami

⁴² <http://www.eib.org/about/documents/excluded-activities-2013.htm>

⁴³ Pozri článok 1 protokolu č. 5 o štatúte Európskej investičnej banky.

⁴⁴ Mimoriadna pozornosť by sa mohla venovať prioritným oblastiam, ako je námorná a kybernetická bezpečnosť, diaľkovo riadené letecké systémy a satelitná komunikácia.

⁴⁵ ENDR, www.endr.eu

a na zdieľanie osvedčených postupov integrácie obranných priorít do ich stratégií pre inteligentnú špecializáciu. Komisia bude podporovať členské štáty v ich podpore regionálnych zoskupení excelentnosti, z čoho bude profitovať sektor obrany.

Podpora zručností v obrane

Európsky obranný priemysel si musí zachovať kľúčové zručnosti a získať nové zručnosti, aby bol schopný produkovať technologicky vyspelé obranné produkty a služby a splniť tak bezpečnostné požiadavky a byť aj v budúcnosti konkurencieschopný na globálnom trhu. V spoločnostiach však možno čoraz častejšie pozorovať nedostatok zručností.

Obrana bude prioritným sektorom v rámci iniciatívy koncepcie nového programu v oblasti zručností pre Európu⁴⁶. Okrem toho bude Komisia podporovať aj založenie odvetvovej európskej aliancie pre zručnosti v oblasti obrany na účely vytvorenia stratégie sektorových zručností. Aliancia bude prispievať k rozvoju a vykonávaniu merateľných a udržateľných riešení pre potreby nových pracovných miest a zručností. Táto iniciatíva sa bude realizovať pomocou nástrojov COSME⁴⁷ a Erasmus+⁴⁸ na spustenie pilotných projektov. Komisia zváži ďalšie opatrenia na zlepšenie vedomostnej a inovačnej základne v oblasti dvojako použitia.

V rámci koncepcie sektorovej spolupráce v oblasti zručností bude Komisia od roku 2017 podporovať strategickú spoluprácu medzi kľúčovými zainteresovanými stranami v sektore obrany.

4. Posilnenie jednotného trhu v oblasti obrany

Sprístupnením finančnej podpory pre investície do sektora obrany sa nezabezpečia udržateľné výsledky bez toho, aby efektívny obranný priemysel fungoval na skutočne jednotnom trhu podporujúcom inovácie. Väčšie možnosti financovania nedosiahnu výrazné výsledky, ak sa budú používať neefektívne.

Väčšia konkurencia a otvorenosť trhu v oblasti obrany v Európe by mali pomôcť dodávateľom dosiahnuť úspory z rozsahu, optimalizovať výrobnú kapacitu a znížiť jednotkové výrobné náklady, vďaka čomu budú európske produkty konkurencieschopnejšie na globálnom trhu. Konkurencia by sa mala odohrávať na úrovni hlavných dodávateľov aj subdodávateľov.

Smerom k otvorenému a konkurencieschopnému európskemu trhu v oblasti obranného vybavenia

Prijali sa dve smernice o obstarávaní a transferoch v rámci EÚ s cieľom zlepšiť fungovanie trhu v oblasti obrany a zvýšiť konkurencieschopnosť s ohľadom na osobitosti

⁴⁶ COM(2016) 381 final.

⁴⁷ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1287/2013 z 11. decembra 2013, ktorým sa zriaďuje program pre konkurencieschopnosť podnikov a malé a stredné podniky (COSME) (2014 – 2020), Ú. v. EÚ L 347, 20.12.2013, s. 33.

⁴⁸ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1288/2013 z 11. decembra 2013, ktorým sa zriaďuje „Erasmus+“: program Únie pre vzdelávanie, odbornú prípravu, mládež a šport, Ú. v. EÚ L 347, 20.12.2013, s. 50.

sektora obrany. Ak sa budú uplatňovať v plnej miere, môžu byť značným prínosom pri dosahovaní cieľa integrovaného, otvoreného a konkurencieschopného európskeho trhu v oblasti obranného vybavenia. Je však potrebné v tomto ohľade urobiť oveľa viac.

Z hodnotení dvoch smerníc vyplýva, že splňajú svoj účel zo širokého hľadiska a že v tejto fáze nie sú potrebné žiadne legislatívne zmeny. Bolo však identifikovaných aj množstvo nedostatkov, ktoré treba riešiť.

Konkrétne z hodnotenia smernice o obstarávaní v oblasti obrany⁴⁹ vyplýva, že napriek viac ako dvojnásobnému zvýšeniu hodnoty obstarávaní zverejnených v rámci EÚ sa mimoriadne veľká časť obstarávania v oblasti obrany stále realizuje bez uplatňovania pravidiel EÚ o verejnom obstarávaní⁵⁰. Znamená to, že v rámci smernice existuje stále výrazný nevyužitý potenciál na vytvorenie ďalších úspor verejných financií a príležitostí pre pracovné miesta a rast. Navyše, orgány verejnej moci stále do určitej miery využívajú požiadavky kompenzácie/priemyselnej návratnosti, ktoré môžu viesť k neistote pre priemysel. Navyše sa len zriedkavo uplatňujú ustanovenia smernice o subdodávateľoch, ktoré umožňujú verejným obstarávateľom požadovať od úspešného uchádzača, aby zadal časť zákazky tretím stranám prostredníctvom verejnej súťaže.

Komisia sa zameria na účinné vykonávanie smernice, a to aj prostredníctvom presadzovania. Objasní interpretáciu výnimiek zo smernice s cieľom podporiť verejných obstarávateľov pri uplatňovaní pravidiel – prvým krokom týmto smerom je prijatie oznámenia o zadávaní zákaziek medzi vládami. Komisia takisto zreviduje usmernenie o ustanoveniach o subdodávateľoch, aby sa zvýšila flexibilita verejných obstarávateľov. Komisia bude ďalej poskytovať usmernenia a podporovať členské štáty, aby v plnej miere využívali flexibilitu smernice na spoluprácu pri obstarávaní.

V smernici o transferoch v rámci EÚ sa zaviedol zjednodušený systém licencií na transfery výrobkov obranného priemyslu v rámci EÚ vrátane transferu prostredníctvom všeobecných transferových licencií. Z jej hodnotenia⁵¹ vyplýva, že napriek pozitívnemu príspevku k zvýšenej transparentnosti a úsporám nákladov pre spoločnosti existujú v rámci Európy naďalej odlišné licenčné systémy s veľkými rozdielmi v obsahu všeobecných transferových licencií, rozličnými vnútroštátnymi požiadavkami na certifikáciu spoločností a odlišným využívaním výnimiek. Okrem toho väčšina členských štátov neimplementovala výnimky týkajúce sa vyňatia z povinnosti predchádzajúceho povolenia a transferov pre programy spolupráce. Komisia sa zameria na účinné vykonávanie smernice, a to aj prostredníctvom presadzovania. Spoločne s týmto akčným plánom sú prijaté dve odporúčania na podporu harmonického fungovania všeobecných transferových licencií pre ozbrojené sily a pre certifikované podniky. Okrem toho Komisia preskúma ďalšiu harmonizáciu zostávajúcich dvoch všeobecných transferových licencií, zjednoduší certifikáciu, ak to bude možné, a podporí jej využívanie v členských štátoch.

⁴⁹ Správa Komisie Európskemu parlamentu a Rade o vykonávaní smernice 2009/81/ES o koordinácii postupov pre zadávanie určitých zákaziek na práce, zákaziek na dodávku tovaru a zákaziek na služby verejnými obstarávateľmi alebo obstarávateľmi v oblastiach obrany a bezpečnosti.

⁵⁰ V roku 2014 sa 77,9 % celkového obstarávania vybavenia realizovalo na vnútroštátnej úrovni, čím krajiny prišli o úsporu nákladov, ktoré sa spájajú s rozsahom. Zdroj: EDA, údaje príručky o obrane za rok 2014 s odhadmi na rok 2015.

⁵¹ Správa Komisie Európskemu parlamentu a Rade o vykonávaní smernice 2009/43/ES o zjednodušení podmienok pre transfery výrobkov obranného priemyslu v rámci Spoločenstva.

Komisia sa zameria na účinné vykonávanie dvoch smerníc o obrane, a to aj prostredníctvom presadzovania. Po prijatí akčného plánu prijme v rokoch 2017 – 2018 usmernenia, v ktorých objasní interpretáciu osobitných ustanovení smernice o obstarávaní v oblasti obrany, a v prvom štvrtroku 2018 prijme odporúčania pre harmonické fungovanie všeobecných transferových licencií.

Posilnenie bezpečnosti dodávok

Bezpečnosť dodávok je takisto základným kameňom vytvorenia skutočného jednotného trhu v oblasti obrany a je kľúčová pre budúce programy spolupráce. Členské štáty musia mať istotu, že cezhraničné dodávky nebudú narušené. Posilnenie bezpečnosti dodávok na úrovni EÚ si vyžaduje zlepšenie vzájomnej dôvery medzi členskými štátmi.

Niektoré opatrenia, napríklad podmienky plnenia zákazky, môžu pomôcť posilniť vzájomnú dôveru medzi členskými štátmi v otázke transferov výrobkov obranného priemyslu. Komisia preto vydá usmernenie o opatreniach, ktoré môžu členské štáty prijať v súlade s právnymi predpismi EÚ o verejnom obstarávaní na posilnenie bezpečnosti dodávok.

Komisia podporuje prostredníctvom EDA iniciatívu členských štátov týkajúcu sa politického záväzku uľahčenia transferov výrobkov obranného priemyslu a poskytovania vzájomnej pomoci v čase krízy. Komisia vníma neochotu členských štátov pokročiť v tejto fáze nad rámec tohto politického záväzku a dohodnúť sa na režime bezpečnosti dodávok v rámci EÚ.

Komisia v rámci stratégie EÚ v oblasti surovín⁵² identifikuje prekážky a riziká pre dodávky súvisiace so surovinami potrebnými na rozvoj kľúčových spôsobilostí na základe výsledkov aktuálnej štúdie⁵³⁵⁴. Budúce výskumné programy EÚ by sa mohli takisto použiť na zníženie rizík spojených s dodávkami vrátane nahradenia kritických surovín na základe práce v oblasti kľúčových podporných technológií (KET).

V sektore obrany by sa mali napokon uplatniť aj zásady Komisie o obehovom hospodárstve⁵⁵, t. j. nové technologické riešenia a obchodné modely s udržateľnejším riadením výroby, spotreby a odpadového hospodárstva, s ohľadom na skutočnosť, že v tomto sektore je efektívnosť využívania zdrojov a bezpečnosť dodávok čoraz dôležitejšia. Okrem toho existuje možnosť potenciálnych veľkých úspor prostredníctvom väčšieho využívania opatrení energetickej efektívnosti a obnoviteľnej energie v ozbrojených silách EÚ, ktoré sú významným spotrebiteľom energie.

⁵² Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov: Sprístupnenie surovín pre budúci blahobyt Európy – návrh európskeho partnerstva pre inovácie v oblasti surovín, COM/2012/082 final.

⁵³ Pavel, C. a Tzimas, E., Raw materials in the European defence industry. Luxembursko, Európska komisia, Spoločné výskumné centrum (JRC), 2016.

⁵⁴ Napr. berylium sa používa v strelách, bojových lietadlách, vrtuľníkoch a satelitoch (pretože je šesťkrát ľahšie a pevnejšie ako oceľ).

⁵⁵ Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov: Kruh sa uzatvára – Akčný plán EÚ pre obehové hospodárstvo COM(2015) 614.

Zlepšenie cezhraničného prístupu na trh pre MSP v sektore obrany

Podpora cezhraničného prístupu na trh a otvorenie dodávateľských reťazcov sú nevyhnutné pre účinný a efektívny európsky trh v oblasti obranného vybavenia a zároveň zabezpečujú rešpektovanie obchodnej slobody dodávateľa. Osobitne pokiaľ ide o subdodávateľov, ktorí sú často MSP, existuje potreba zabezpečiť spravodlivú šancu na prístup k dodávateľským reťazcom v oblasti obrany bez ohľadu na ich pozíciu na jednotnom trhu.

Neexistujú žiadne zázračné riešenia tohto komplexného problému, je však potrebný postupný pokrok. Na základe správy *ad hoc* expertnej skupiny vytvorenej s členskými štátmi a zástupcami priemyslu⁵⁶ vydá Komisia odporúčania na podporu verejných obstarávateľov v zabezpečovaní cezhraničnej účasti a účasti MSP na postupoch obstarávania v oblasti obrany⁵⁷ a podporu hlavných dodávateľov v poskytovaní príležitostí subdodávateľom a MSP zo všetkých členských štátov na získanie prístupu k ich dodávateľským reťazcom⁵⁸. Odporúčania Komisie by mali byť doplnené dobrovoľnými nástrojmi podpísanými príslušnými stranami vrátane hlavných dodávateľov a obchodných združení.

Komisia prijme do konca roka 2017 odporúčania podporujúce verejných obstarávateľov v uľahčovaní cezhraničnej účasti a účasti MSP na postupoch obstarávania v oblasti obrany a prístupu k dodávateľským reťazcom v oblasti obrany.

Štandardizácia a posudzovanie zhody

Certifikácia a štandardizácia sú nevyhnutné prvky na zabezpečenie spolupráce, pretože posilňujú interoperabilitu a vedú k úsporám nákladov. EDA už podporuje členské štáty pri rozvoji spoločného prístupu k certifikácii leteckej spôsobilosti prostredníctvom iniciatívy európskych požiadaviek na vojenskú leteckú spôsobilosť (EMAR).

Komisia vypracovala koncepciu hybridných noriem pre výrobky s dvojakým použitím⁵⁹ na podporu výskumu súvisiaceho s bezpečnosťou. V rámci vykonávania oznámenia o kybernetickej bezpečnosti⁶⁰ Komisia v spolupráci s členskými štátmi a priemyslom vypracúva európsky certifikačný rámec⁶¹ a skúma rámec dobrovoľného označovania pre bezpečnosť produktov IKT. Vzhľadom na synergie medzi civilným a vojenským sektorom by mohol byť tento rozvoj prospešný pre sektor obrany.

⁵⁶ Poradná skupina Európskej komisie pre cezhraničný prístup MSP k zákazkám v oblasti obrany a bezpečnosti, záverečná správa a odporúčania.

⁵⁷ Napr. včasné poskytovanie informácií o dlhodobých plánoch a prioritách, využívanie reklamy pred obstarávaním, navrhovanie pravidiel verejného obstarávania tak, aby uľahčovali cezhraničnú účasť a účasť MSP.

⁵⁸ Napr. transparentné strategické dlhodobé plány, zverejňovanie pred zadaním zákazky a zverejnenie subdodávok, prieskumy a analýzy trhu v rámci EÚ na určenie potenciálnych dodávateľov v rámci rozličných členských štátov, transparentnosť v otázke cezhraničných prvkov ich dodávateľských reťazcov.

⁵⁹ Priemyselná politika v oblasti bezpečnosti – Akčný plán pre inovatívny a konkurencieschopný bezpečnostný priemysel COM(2012) 417, júl 2012.

⁶⁰ Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov: Posilnenie odolnosti kybernetického systému a podpora konkurencieschopného a inovačného odvetvia kybernetickej bezpečnosti v Európe, 5.7.2016, COM(2016) 410 final.

⁶¹ V súlade so spoločným oznámením Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov: Stratégia kybernetickej bezpečnosti Európskej únie: Otvorený, bezpečný a chránený kybernetický priestor, 7.2.2013, JOIN(2013) 1.

Komisia, EDA a členské štáty odsúhlasili nový mechanizmus na monitorovanie a iniciáciu rozvoja noriem v oblasti obrany a hybridných noriem⁶². Jedna zo skúmaných možností je možný rozvoj európskych noriem prostredníctvom procesov vytvorených európskymi normalizačnými organizáciami⁶³.

Komisia v rámci svojich právomocí zväži podporu rozvoja noriem, ktoré členské štáty identifikovali ako nevyhnutné pre projekty spolupráce v prioritných oblastiach.

5. Maximalizácia civilných/vojenských synergii v rámci politik EÚ

Existuje takisto potreba zvýšenia súdržnosti a synergii medzi oblasťou obrany a ďalšími relevantnými politikami a sektormi Únie, čím sa plne využije pridaná hodnota EÚ.

V súlade s európskou stratégiou v oblasti kozmického priestoru umožní investovanie do vesmírnych spôsobilostí Európe získať prístup ku kozmickému priestoru a jeho bezpečnému využívaniu⁶⁴ a zabezpečí tak jej slobodu konania a samostatnosť. Komisia sa zaviazala prispieť k zabezpečeniu ochrany a odolnosti kritickej európskej civilnej a vojenskej vesmírnej infraštruktúry a vylepšovať existujúci rámec EÚ pre dohľad nad kozmickým priestorom a sledovanie tohto priestoru (SST)⁶⁵.

Ako je stanovené v stratégii v oblasti kozmického priestoru, služby v oblasti kozmického priestoru môžu posilniť schopnosť EÚ a členských štátov riešiť rastúce bezpečnostné výzvy. Komisia sa bude snažiť maximalizovať synergie a súčinnosť s relevantnými činnosťami Satelitného strediska EÚ v oblasti vesmírnej bezpečnosti a obrany.

S ohľadom na súčasný vývoj hrozieb sa v dôsledku nesúladu medzi používateľskými potrebami vládnej satelitnej komunikácie (SATCOM) a včasnými a vhodnými riešeniami čoraz viac zvyšujú riziká pre kľúčové operácie bezpečnosti misií a infraštruktúry Únie a jej členských štátov.

Komisia v spolupráci s vysokou predstaviteľkou, EDA a Európskou vesmírnou agentúrou do konca roka 2017 pripraví iniciatívu na zabezpečenie spoľahlivých, chránených a nákladovo efektívnych satelitných komunikačných služieb pre orgány EÚ a vnútroštátne orgány riadiace misie a infraštruktúru, ktoré sú kriticke z hľadiska bezpečnosti.

Na zlepšenie schopnosti EÚ reagovať na vznikajúce bezpečnostné výzvy súvisiace s kontrolou hraníc a námorným dozorom Komisia rozšíri spôsobilosti v rámci programu Copernicus⁶⁶, pričom sa bude prihliadať na nový technologický vývoj v odvetví, potrebu zaistiť primeranú úroveň bezpečnosti infraštruktúry a služieb, dostupnosť rozličných zdrojov údajov a dlhodobú schopnosť súkromného sektora poskytovať vhodné riešenia.

⁶² <https://www.eda.europa.eu/what-we-do/activities/activities-search/materiel-standardisation>

⁶³ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1025/2012 z 25. októbra 2012 o európskej normalizácii (Ú. v. EÚ L 316, 14.11.2012, s. 1).

⁶⁴ COM(2016) 705 – Oznámenie Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov.

⁶⁵ Rozhodnutie Európskeho parlamentu a Rady č. 541/2014/EÚ zo 16. apríla 2014, ktorým sa zriaďuje rámec na podporu dohľadu nad kozmickým priestorom a sledovania tohto priestoru, Ú. v. EÚ L 158, 27.5.2014, s. 227.

⁶⁶ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 377/2014 z 3. apríla 2014, ktorým sa zriaďuje program Copernicus, Ú. v. EÚ L 122, 24.4.2014, s. 44.

Komisia preskúma, ako by bolo možné v rámci programu Copernicus pokryť bezpečnostné potreby vrátane obrany. V roku 2018 posilní bezpečnostné požiadavky a podporí synergie so spôsobilosťami nevesmírneho pozorovania.

S ohľadom na zvyšujúcu sa dôležitosť kybernetickej domény a jej povahy dvojakého použitia treba hľadať synergie medzi úsilím kybernetickej obrany a širšími politikami kybernetickej bezpečnosti EÚ. V spoločnom oznámení o stratégii kybernetickej bezpečnosti⁶⁷ sú stanovené opatrenia na zlepšenie kybernetickej odolnosti IT systémov, zníženie počítačovej kriminality a posilnenie medzinárodnej politiky kybernetickej bezpečnosti a obrany EÚ. Treba posilniť odbornú prípravu v oblasti kybernetickej bezpečnosti s ohľadom na prácu Európskej skupiny pre vzdelávanie a odbornú prípravu v oblasti boja proti počítačovej kriminalite a ďalšie podobné aktivity.

Komisia bude úzko spolupracovať s členskými štátmi, vysokou predstaviteľkou a inými príslušnými subjektmi EÚ na vytvorení platformy pre odbornú prípravu a vzdelávanie v oblasti kybernetiky na riešenie súčasných nedostatkov zručností v oblasti kybernetickej bezpečnosti a kybernetickej obrany do roku 2018.

V oblasti letectva, hoci sú programy Jednotné európske nebo⁶⁸ (SES) a Výskum manažmentu letovej prevádzky jednotného európskeho neba (SESAR)⁶⁹ zamerané na ciele civilného letectva, treba vziať do úvahy potreby vojenského letectva, aby sa zabránilo nepriaznivým vplyvom na sektor obrany. Používanie diaľkovo riadených leteckých systémov (drónov) na bezpečnostné účely si vyžaduje ich účinnú integráciu do leteckého systému okrem iného na základe koordinovaného civilno-vojenského úsilia vrátane programov výskumu a vývoja. Z tohto hľadiska by mechanizmus civilnej/vojenskej koordinácie medzi EDA, Európskou agentúrou pre bezpečnosť letectva a spoločným podnikom SESAR mal pomôcť lepšie využiť výsledky činností vojenského výskumu v kontexte programu SESAR 2020 a súvisiacich bezpečnostných pravidiel a noriem.

V súlade s cieľmi stratégie námornej bezpečnosti EÚ⁷⁰ môžu riešenia spôsobilostí s dvojakým použitím zabezpečiť to, že vojenské aj civilné orgány budú využívať príslušné technológie, produkty a služby. Takéto riešenia vyvinuté obranným priemyslom by mohli byť účinné pri riešení bezpečnostných otázok, ako sú námorný dozor, riadenie rizík a ochrana kritických infraštruktúr.

Do roku 2018 Komisia v spolupráci s vysokou predstaviteľkou, EDA a členskými štátmi vypracuje osobitné činnosti na podporu programu koordinovaného výskumu civilnej vojenskej námornej bezpečnosti a spôsobilostí interoperabilného námorného dozoru.

⁶⁷ Spoločné oznámenie Európskemu parlamentu a Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov, Stratégia kybernetickej bezpečnosti Európskej únie: Otvorený, bezpečný a chránený kybernetický priestor, 7.2.2013, JOIN(2013) 1 final.

⁶⁸ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 549/2004 z 10. marca 2004, ktorým sa stanovuje rámec na vytvorenie jednotného európskeho neba, Ú. v. EÚ L 96, 31.3.2004, s. 1.

⁶⁹ Nariadenie Rady (EÚ) č. 721/2014 zo 16. júna 2014, ktorým sa mení nariadenie (ES) č. 219/2007 o založení spoločného podniku na vývoj novej generácie európskeho systému riadenia letovej prevádzky (SESAR), pokiaľ ide o predĺženie existencie spoločného podniku do roku 2024, Ú. v. EÚ L 192, 1.7.2014, s. 1.

⁷⁰ Spoločné oznámenie Európskemu parlamentu a Rade Za otvorené a bezpečné svetové oceány: prvky stratégie námornej bezpečnosti Európskej únie, 6.3.2014 JOIN/2014/09.

6. Záver

Predseda Juncker vyzval Európu, aby posilnila svoju obrannú politiku. Európa musí prevziať zodpovednosť za ochranu svojich záujmov, hodnôt a európskeho spôsobu života. Čelí komplexným bezpečnostným výzvam a žiadny z členských štátov nedokáže prekonať tieto výzvy osamote.

V tomto kontexte môže Európska únia dopĺňať úsilie štátov a sama sa stať dôležitým poskytovateľom bezpečnosti. Vykonávací plán v oblasti bezpečnosti a obrany vysokej predstaviteľky⁷¹ a súvisiace závery prijaté Komisiou, ako aj tento akčný plán podporujú rozvoj kľúčových spôsobilostí, ktoré sú nevyhnutné na zaistenie bezpečnosti Únie a jej občanov. Vykonávanie spoločného vyhlásenia EÚ a NATO naviac prispeje k zabezpečeniu súčinnosti s NATO.

Komisia v úzkej spolupráci s členskými štátmi a vysokou predstaviteľkou, a to aj v jej pozícii riaditeľky EDA, vytvorí riadiacu skupinu pre vykonávanie, ktorá sa bude pravidelne schádzať s cieľom monitorovať a uľahčovať pokrok v uvedených činnostiach. Prvé zasadnutie sa uskutoční v prvom štvrtroku 2017. Komisia vytvorí aj konzultačné fórum s európskym obranným priemyslom s cieľom čo najlepšie zosúladiť strany ponuky a dopytu.

Komisia je pripravená angažovať sa v oblasti obrany v bezprecedentnom rozsahu, aby podporila členské štáty. Pri budovaní obrannej únie bude využívať nástroje EÚ vrátane financovania EÚ a úplného potenciálu zmlúv.

Prijatie tohto oznámenia Komisie je však len prvým krokom. Na využitie celého potenciálu akčného plánu v oblasti európskej obrany bude potrebná silná podpora členských štátov a inštitúcií EÚ. Komisia začne vykonávať ambiciózny súbor činností stanovených v tomto dokumente. Na základe ďalších diskusií s ostatnými inštitúciami EÚ je tiež Komisia pripravená uľahčiť implementáciu európskeho obranného fondu.

Na základe silného spoločného záväzku členských štátov a inštitúcií sa môže akčný plán v oblasti európskej obrany stať rozhodujúcim prvkom pre lepšiu spoluprácu Európy v oblasti obrany a väčšiu solidaritu medzi členskými štátmi.

⁷¹ Pozri Závery Rady pre zahraničné veci zo 14. 11. 2016.